

สรุปประเด็นการเสวนา

ความท้าทายของการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างประชากร ต่อความมั่นคง ของมนุษย์ในประเทศไทย

Challenges of Changing Demographics Toward Human Security in Thailand

วันศุกร์ที่ 12 มกราคม 2567

ณ ห้องประชานต์ ชั้น 19 A

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

จัดทำโดย กองยุทธศาสตร์และแผนงาน

สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

สรุปการเสวนาวิชาการ เรื่องความท้าทาย ของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ต่อความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทย

(Challenges of Changing Demographics Toward
Human Security in Thailand)

ช่วงที่ 1 การกล่าวรายงาน และกล่าว เปิดการเสวนา

1. นายอนุกุล ปิตแก้ว ปลัดกระทรวงการ พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กล่าวรายงาน

ประเทศไทยเผชิญกับสถานการณ์ทางสังคม และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรที่มีความท้าทายต่อบทบาท และภารกิจของ พ.ม. เช่น วิกฤตเด็กเกิดน้อย สัดส่วนผู้สูงอายุจะมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่วัยแรงงานมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่องทำให้วัยแรงงานจะต้องแบกรับภาระการดูแลวัยพึ่งพิง การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ ผู้สูงอายุกว่าครึ่งหนึ่งยังคงทำงาน เพราะความจำเป็นทางเศรษฐกิจ รวมถึงประเด็นผู้สูงอายุที่ไม่มีผู้ดูแล เป็นต้น

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาสังคม การสร้างความเป็นธรรม และความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการสังคม รวมถึงส่งเสริมความมั่นคงในชีวิตของประชาชน โดยมุ่งมั่นพัฒนา นโยบายทางสังคมเชิงรุกที่เกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายมาโดยตลอด กระทรวง พ.ม. ได้เล็งเห็นถึงการวิเคราะห์สถานการณ์ของกลุ่มประชากรในแต่ละช่วงวัย เพื่อออกแบบและพัฒนานโยบายด้านสังคมที่เหมาะสม ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยองค์ความรู้ทางวิชาการอย่างครอบคลุมและลึกซึ้ง รวมถึงการแลกเปลี่ยนมุมมอง และองค์ความรู้จากหลากหลายศาสตร์ และสาขาวิชา การจัดงานเสวนาทางวิชาการในวันนี้ เกิดขึ้นเพื่อแลกเปลี่ยน

มุมมอง และองค์ความรู้ทางวิชาการเกี่ยวกับความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรต่อความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทย และเพื่อพัฒนา และขับเคลื่อนนโยบายในเชิงรุกอย่างสอดคล้องกับสถานการณ์ และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางประชากร รวมถึงเพื่อเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ร่วมกัน

2. นายวรารุช ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์ กล่าวเปิดเวทีการเสวนาวิชาการ สรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

- **วันนี้ ประเทศไทยยังไม่ตื่นตัว และตระหนักว่าปัญหาการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรหนักหนาสาหัสเพียงใด** เช่นเดียวกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เมื่อ 4 - 5 ปีที่แล้ว ยังไม่ตื่นตัวเช่นกัน วันนี้ปัญหาเรื่องโครงสร้างประชากรของประเทศไทยอีก 10 ปี จากนี้จะเป็นปัญหาที่ยิ่งใหญ่ มีผลกระทบทำให้เกิดปัญหาต่างๆ เช่น ปัญหาความเหลื่อมล้ำ และปัญหาทางเศรษฐกิจ ซึ่งประชากรของประเทศไทยในอีก 30 ปีต่อจากนี้ จะลดลงจาก 60 ล้านคน เหลือเพียง 30 ล้านคน **“ศักยภาพของประเทศไทยจะอยู่ตรงไหน” นั่นคือระเบิดเวลาลูกใหญ่**

- **โครงสร้างประชากรมีผลต่อการพัฒนาประเทศ** โดยในการอภิปรายงบประมาณ พ.ศ. 2567 ที่ผ่านมา มีหลายท่านให้ความเห็นว่าการต้องการให้เบี่ยยังชีพผู้สูงอายุ เบี่ยความพิการต่างๆ เพิ่มขึ้น โดยการนำเงินมาจ่ายสวัสดิการดังกล่าวเพิ่มขึ้นนั้น ต้องพิจารณาถึงเรื่องจะทำอย่างไร ให้สามารถเก็บภาษีของประเทศเพิ่มขึ้น

- **การเปลี่ยนแปลงของโลกในด้านเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม ล้วนมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่** เด็กเกิดน้อยลงทุกวัน เมื่อเด็กที่เกิดมามีจำนวนน้อยอยู่แล้ว เราจะดูแลอย่างไรให้ปลอดภัยและมีคุณภาพ ดังนั้น ต้องมีการปฏิรูปการศึกษาอย่างไร ให้มีคุณภาพมากขึ้น ซึ่งวันนี้เป็นยุคของ Gen Alfa ซึ่งมีลักษณะ

วิถีคิด อารมณ์ความรู้สึก และพฤติกรรมที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อน เราจึงต้องสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมขึ้นมารองรับประชากร Gen ใหม่ ๆ ซึ่งแน่นอนว่า กรอบแนวคิดย่อมแตกต่างกับ Gen X , Gen Y, Baby Boomer ในขณะเดียวกันจะต้องเตรียมพื้นที่ให้เข้ากับ Gen เก่าๆ ที่ผ่านมาในอดีตด้วยเช่นกัน

● **อนาคตคนทำงานจะน้อยลงเรื่อยๆ**
ในขณะที่ วัยผู้สูงอายุที่มีประสบการณ์จะมีเพิ่มขึ้น มีการใช้สวัสดิการมากขึ้น แต่มีเงินเข้ากองทุนด้านสวัสดิการน้อยลง เราจะแก้ไขปัญหาได้อย่างไร การจัดทำงบประมาณ พ.ศ. 2568 กระทรวง พม. ซึ่งเป็นกระทรวงหลักทางด้านสังคมต้องเปลี่ยนมุมมองครั้งใหญ่ จากงบประมาณเชิงสงเคราะห์ เป็นสร้างศักยภาพให้กับประชากรกลุ่มเปราะบางเพิ่มมากขึ้น เช่น ผู้สูงอายุ คนพิการ โดยการสร้าง Productivity เราจะดึงศักยภาพของคนกลุ่มนี้ออกมาได้อย่างไร ทั้งนี้ต้องมาพิจารณาก่อนว่า ผู้สูงอายุทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ ผู้สูงอายุตอนต้น ผู้สูงอายุตอนกลาง และผู้สูงอายุตอนปลาย กลุ่มใดที่มีศักยภาพที่จะเป็นกำลังแรงงาน กลุ่มใด มีความต้องการแบบใด กลุ่มผู้สูงอายุวัย 60 - 75 ปี ยังมีกำลังกาย กำลังสมอง และกำลังใจในการทำงาน ซึ่งกระทรวง พม. มีหน้าที่สร้างความตระหนักทุกภาคส่วนร่วมกัน นอกจากนี้ กระทรวง พม. ได้ลงนาม MOU โครงการนำร่องการสนับสนุนสถานศึกษาเพื่อกระจายการเพิ่มศักยภาพของคนพิการ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตคนพิการ ร่วมกับมหาวิทยาลัยใน 5 จังหวัด เพื่อเสริมสร้างความรู้ ทักษะและพัฒนาศักยภาพเพื่อการประกอบอาชีพของคนพิการ โดยคาดหวังว่าในระยะต่อไป จะเกิดการลงนาม MOU ร่วมกับกระทรวง อว. เพื่อให้คนพิการได้มีงานทำทั่วประเทศ ซึ่งเป็นหน้าที่ของเรา ในการสร้างโอกาสให้กับกลุ่มเปราะบางดังกล่าว

● **ไม่ใช่ประเทศไทยประเทศเดียว**
ในหลายประเทศ ล้วนประสบกับปัญหาเหล่านี้
 อาทิ ประเทศในแถบยุโรป คนสูงอายุเพิ่มขึ้น นโยบายรัฐสวัสดิการ ใช้จ่ายงบประมาณแบกรับภาระทางภาษี 30 - 40% เพื่อสนับสนุนสวัสดิการให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ ใช้จ่ายงบประมาณ ก็หมดกำลังใจ และลาออกจากระบบแรงงานก่อนวัยที่สมควรเพื่อจะได้ใช้สวัสดิการที่รัฐจัดให้ ดังนั้น เราจะทำอย่างไรที่จะกระตุ้นสังคมให้ตระหนักถึงผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศไทยทุกวันนี้ และหาแนวทางที่เหมาะสมในภาพรวม จะสร้างสภาพแวดล้อมอย่างไร ให้รุ่นใหม่มีความต้องการสร้างครอบครัว รวมถึงการสร้างสังคมที่ปลอดภัย และการมีเศรษฐกิจที่ดี และประเทศไทยจะเป็นต้นแบบให้ประเทศอื่นได้มาเรียนรู้ได้ในที่สุด

“... วันนี้เป็นยุคของ Gen Alfa ซึ่งมีลักษณะวิถีคิด อารมณ์ความรู้สึก และพฤติกรรมที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อน เป็นหน้าที่เราที่ต้องสร้างสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมขึ้นมารองรับประชากร Gen ใหม่ ๆ ...”

ร.มว.พม.

ช่วงที่ 2 การบรรยาย และการนำเสนอ ข้อเสนอเชิงนโยบายผู้ทรงคุณวุฒิ

2.1 รองศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร นักวิชาการเกียรติคุณ สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) นำเสนอในประเด็น “ความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงโครงการสร้างประชากรต่อความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทย : สูงวัยในถิ่นเดิม”

1) ความหมาย “ความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security)”

อาจารย์ป่วย อังภากรรณ์ ให้ความหมายของ “ความมั่นคงของมนุษย์” ซึ่งเป็นพื้นฐานของชีวิตมนุษย์ ที่สอดคล้องกัน ดังนี้

- ผู้หญิงที่ตั้งครรภ์ และเด็กที่มีอายุ 2-3 ขวบปีแรก ควรได้รับอาหารที่เป็นประโยชน์ ได้รับการดูแลเอาใจใส่ ดังนั้น บริการที่ดีในเรื่องสวัสดิภาพแม่และเด็ก ซึ่งเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า และจะได้รับการผลการตอบแทนสูงสุด

- พื้นฐานความมั่นคงของมนุษย์ประการหนึ่งคือ ไม่ว่าจะรวยหรือจน เด็กควรต้องได้รับการศึกษา และเมื่อจบการศึกษาต้องมียานทำ

- ประชาชน ควรมีสุขอนามัยที่ดี ได้รับการรักษาพยาบาล มีอากาศบริสุทธิ์ และมีสวนสาธารณะหรือพื้นที่สีเขียวของเมือง

- การมีเวลาให้ครอบครัว สำคัญที่สุด

- ประชาชนควรมีส่วนร่วมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม

- การเสียภาษีอากร เพื่อประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม

- ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิต เช่น ความปลอดภัยในการใช้รถใช้ถนน

UNDP ให้คำจำกัดความของ “Human Security” ดังนี้

- Freedom from Fear and Freedom from Want

- ความมั่นคงของมนุษย์ แบ่งเป็น 7 มิติ ได้แก่ ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ อาหาร สุขภาพ สิ่งแวดล้อม การเมือง ชุมชน และความปลอดภัยส่วนบุคคล

2) การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมสูงวัย และการศึกษาผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงด้านประชากรที่รวดเร็ว ประเทศไทยมีอัตราเจริญพันธุ์ลดลงอย่างรวดเร็วตั้งแต่ทศวรรษ 2520 และเริ่มเข้าสู่สังคมสูงวัย (อายุมากกว่า หรือเท่ากับ 65 ปี เกิน 7%) ตั้งแต่ปี 2548 และเข้าสู่สังคมสูงวัยโดยสมบูรณ์ (อายุมากกว่า หรือเท่ากับ 65 ปี เกิน 14%) ตั้งแต่ปี 2565 เป็นต้นมา

การเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างประชากรไทย ทำลายต่อเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของมนุษย์ ในทุกมิติ ที่สำคัญได้แก่

- 1) ทำลายต่ออัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจ และสถานภาพทางการเงินการคลังของประเทศ

- 2) ทำลายต่อการสถาปนาระบบคุ้มครองทางสังคมที่เหมาะสม ได้แก่ การประกันสังคม ระบบสวัสดิการ

- 3) ทำลายต่อความยั่งยืนของระบบการเงินของครัวเรือน ตลาดการเงิน และระบบการคลังประเทศ และ

- 4) ทำลายต่อความเป็นอยู่ และคุณภาพชีวิตของประชาชน ได้แก่ การได้รับการศึกษา การทำงาน ระบบบริการสุขภาพที่เหมาะสม และที่อยู่อาศัยที่มั่นคงและมีความปลอดภัย

จากการที่ประเทศไทย เป็นสังคมสูงวัยในปัจจุบัน จึงน่าจะสนใจว่าจะทำลายต่อการกำหนดนโยบายสังคมต่อไปอย่างไรด้วยคำถามที่ว่า

- ทำไมทางเลือกสุดท้ายของผู้สูงอายุ คือ ย้ายเข้าอยู่สถานสงเคราะห์คนชรา หรือ Nursing home หรือ Senior complex เราคงไม่อยากจะให้ผู้สูงอายุไทย อยู่ในสถานะ “แก่ จน เปลี่ยวเหงา ถูกทอดทิ้ง ไม่มีผู้ดูแล”

- ถ้ารวย ก็ไม่มีปัญหา เนื่องจากมีความสามารถในการจ่ายค่าดูแลใน Nursing

Home ปัจจุบันขั้นต่ำเดือนละ 50,000 บาท หรือ ชื้อ Senior complex ในราคา 5 – 10 ล้านบาทได้ แต่ถ้าสูงวัยและยากจนอีก ก็จำเป็นต้องเข้าสถานสงเคราะห์คนชรา หรือสถานที่ดูแลผู้สูงอายุเชิงสถาบัน ซึ่งก็มีบริการไม่เพียงพอที่จะรองรับผู้สูงอายุได้มากกว่า 12 ล้านคน

- คำถาม คือ 1) จะทำอย่างไรเมื่อประเทศไทยก้าวสู่ “สังคมผู้สูงอายุระดับสุดยอด” ซึ่งมีผู้สูงอายุ 28% ของประชากรในอีก 20 ปีข้างหน้า และ 2) ผู้สูงอายุ จะอยู่ที่ไหน และมีทางเลือกอะไรได้บ้าง การสร้าง Senior Complex เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จะตอบโจทย์ได้หรือไม่ เพียงใด หรือจะเป็นไปได้หรือไม่ ในการอยู่อาศัยในบ้านหลังเดิม หรือในถิ่นที่อยู่เดิม

ผลการวิจัย พบว่า ผู้สูงอายุอยากอยู่บ้านของตนเองมากกว่าที่อื่น โดย 92% ของผู้สูงอายุในชนบท ชอบอยู่บ้านตนเอง 72% ของผู้สูงอายุในเมือง ต้องการอยู่บ้านจนวาระสุดท้าย จึงมีข้อเสนอและสนับสนุนให้ผู้สูงอายุอยู่อาศัยในชุมชน และได้รับบริการที่สนับสนุนการดำรงชีวิตตามความจำเป็นในลักษณะ “สูงวัยในถิ่นเดิม” ให้ผู้สูงอายุมีเพื่อนมีกิจกรรมทางสังคม รวมทั้งมีงานอาชีพ งานอดิเรก สามารถอยู่อาศัยอย่างสมศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน โดยความร่วมมือของทุกภาคส่วน

3) ข้อเสนอเชิงนโยบาย ในประเด็นสังคมสูงวัย มีดังนี้

- **ปรับความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับ “สังคมสูงวัย”:** เนื่องจากความเข้าใจเรื่องสูงวัยของคนส่วนใหญ่ คือ การสูงวัยเป็นเรื่องที่มาคู่กับคำว่า “เจ็บป่วย และสูญเสียความสามารถในการพึ่งตนเอง” โยงไปถึงนโยบายการจัดบริการพื้นฐานของรัฐ ที่ละเลยการให้ผู้สูงอายุคงไว้ซึ่งความมีอิสระในการตัดสินใจ และเลือกวิถีชีวิตการดำเนินชีวิตของตนเอง ละเลยการพัฒนาสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริม และเอื้อต่อการพึ่งตนเอง **นโยบายการจัดบริการพื้นฐานของรัฐ** จึงใช้แนวคิดเชิงสงเคราะห์ มากกว่าเชิง

พัฒนาคู่มือและพิทักษ์สิทธิ ข้อวิจารณ์จากนักวิชาการว่า ประเทศไทย ยังมีปัญหาเรื่องการจัดสวัสดิการสังคมแบบ Thai-style Social Welfare Policy ด้วยมุมมองแบบเดิมๆ จึงควรกำหนดทิศทางใหม่ โดยต้องเปลี่ยนผ่านจากนโยบายการสร้างสถานสงเคราะห์คนชราตามแนวคิด และแนวปฏิบัติแบบดั้งเดิม ไปสู่การให้ความสำคัญกับการดำเนินงานศูนย์พัฒนาศักยภาพและจากสวัสดิการสังคมสูงอายุ เพิ่มมากขึ้น

- **กรมกิจการผู้สูงอายุ ควรจะเป็นผู้นำในการเป็นจัดทำกรอบแนวคิด และแนวทางการพัฒนา เพื่อเปลี่ยนผ่านสถานสงเคราะห์คนชรา ไปสู่การเป็นศูนย์บริการและพัฒนาจัดการสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ หรือศูนย์บริการทางสังคมผู้สูงอายุ :** เพื่อให้เป็นทางเลือก และเป็นแหล่งสนับสนุนการเรียนรู้ และพัฒนานวัตกรรมในชุมชน โดยถ่ายโอนศูนย์พัฒนาจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ 12 แห่ง ให้องค์การปกครองท้องถิ่น (อปท.) เพื่อให้มีการพัฒนาอย่างมีเอกภาพตามแนวคิดและทิศทางเดียวกัน อปท. สามารถพัฒนาให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น พร้อมทั้งตั้งเป้าหมายเพื่อให้สามารถรองรับผู้ที่มีความจำเป็น ในสังคมสูงวัยอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม จึงควรเร่งรัดให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นเจ้าภาพในการจัดทำแผนแม่บทในประเด็นการบริหารจัดการศูนย์ฯ ดังกล่าว

ศูนย์การเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในสังคม ควรจะสร้างความร่วมมือและร่วมลงทุนกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม และมุ่งพัฒนาระบบการเงินการคลังที่ยั่งยืนสามารถเลี้ยงตนเองได้ในเวลาที่เหมาะสม และควรเร่งรัดให้องค์การปกครองส่วนจังหวัด

- **รัฐควรมีนโยบายพัฒนาตลาดบริการผู้สูงอายุ :** ทั้งด้านธุรกิจการให้บริการ การพัฒนาทักษะของผู้ให้บริการ และการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำของบริการ เช่น การพัฒนา

ศักยภาพของคนทำงาน การปรับปรุงกฎหมายที่เป็นอุปสรรค เป็นต้น

ทั้งนี้ เพื่อสนับสนุนแนวคิดสูงวัยในถิ่นเดิม นั้นหมายถึง ผู้อายุได้อยู่ในบ้าน และชุมชนที่ตนชื่นชอบ พึงพอใจ ที่ที่มีความทรงจำ สะดวกใจ บ้านของตนเองที่คุ้นเคย มีอิสระ มีคุณค่า มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทำอย่างไรให้ผู้สูงอายุมีความสุขในถิ่นเดิม โดยมีความเป็นอยู่อย่างสะดวกสบาย

“... ทำให้ทางเลือกสุดท้ายของผู้สูงอายุ คือ ย้ายเข้าอยู่สถานสงเคราะห์คนชรา หรือ Nursing home หรือ Senior complex

เราคงไม่อยากให้ผู้สูงอายุไทย ต้องอยู่ในสถานะ

"แก่ จน เปลี่ยวเหงา ถูกทอดทิ้ง

ไม่มีผู้ดูแล ...”

รศ.ดร.นิพนธ์ พัวพงศกร

2.2 ดร.สมชัย จิตสุชน ผู้อำนวยการฝ่ายพัฒนาอย่างทั่วถึง สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) นำเสนอในประเด็น “ประชากร ความเหลื่อมล้ำ กับดักประเทศรายได้ปานกลาง ระบบสวัสดิการ”

1) แนวโน้มโครงสร้างประชากรไทย และความท้าทายที่ตามมา

- โครงสร้างประชากรไทย แนวโน้มการเกิดของเด็กลดลง ในขณะที่เด็กที่เกิดมา ก็อยู่ในครอบครัวที่ไม่พร้อมที่จะดูแล เขาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีด้วย ซึ่งส่งผลกระทบต่อตรงต่อการกำหนดนโยบายมาก คือ ต้องพิจารณาถึงคนรอบๆตัว ครอบครัวของเด็กด้วยในการที่จะต้องเลี้ยงดูเด็กให้มีประสิทธิภาพ กลไกของรัฐ หรือกลไกของสังคม ก็ต้องเข้ามาดูแลในส่วนนี้มากขึ้นด้วย

- สำหรับระดับการศึกษาของประชากร 61.7% เป็นประชากรไทย ซึ่งจบการศึกษาไม่เกินมัธยมต้น นั้นหมายถึงมีการศึกษาก่อนข้างต่ำ หลายคนไม่ได้เรียนเลย ซึ่งการศึกษาระดับนี้ ไม่พอสำหรับการดำเนินชีวิตในโลกยุคใหม่ พิจารณาลึกลงไป สำหรับผู้ที่จบการศึกษาไม่เกินมัธยมต้น ไปกระจุกตัวในกลุ่มคนสูงอายุ หมายถึงอายุ 40 ปีขึ้นไป หมายถึง เรียนหนังสือก็น้อย สูงอายุด้วย ความรู้ก็ไม่ค่อยมีเรี่ยวแรงที่จะเรียนรู้ก็น้อยลง ส่งผลถึงความสามารถในการปรับตัวในโลกปัจจุบัน กลุ่มคนเหล่านี้ จะถูกทิ้งไว้ข้างหลังสูงมาก

2) ลักษณะผู้สูงอายุไทย และความท้าทายเชิงนโยบาย

- คนสูงวัย กว่า 29% ยังต้องทำงานอยู่ ที่ต้องทำงานเพราะความจำเป็นต้องทำไม่ได้ทำเพราะสมัครใจ แต่ทำเพื่อเลี้ยงชีพ นอกจากจะสูงวัยแล้ว ยังยากจน การศึกษาไม่สูง ได้รับเงินเดือนน้อย เพราะ Productivity ต่ำ เงินออมไม่เพียงพอ ปราศจากลูกหลานดูแล และอยู่ในครอบครัวแห่งกลางมากขึ้น

3) ข้อเสนอเชิงนโยบาย

- พัฒนาศักยภาพคนทุกช่วงวัย เพื่อให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นสำหรับโลกปัจจุบัน และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานสมัยใหม่ : โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพตั้งแต่เด็กที่อยู่ในโรงเรียนวัยแรงงาน หรือแม้กระทั่งผู้สูงอายุที่มีอายุเกิน 60 ปี รัฐควรต้องทุ่มงบประมาณไปกับการ Upskill/ Reskill ให้กับประชากรให้มากขึ้น ซึ่งมองว่าปัจจุบัน รัฐยังใช้งบประมาณน้อยเกินไปมากสำหรับเรื่องนี้ จึงขอยกตัวอย่าง แพลตฟอร์มของประเทศสิงคโปร์ ที่เรียกว่า Skill Future เป็น การอุดหนุนงบประมาณให้กับประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าเกณฑ์ที่กำหนด นำไปใช้ในการพัฒนาทักษะ ความรู้ ความสามารถของตนเองที่เหมาะสมกับโลกยุคปัจจุบันหรือเป็นที่ต้องการของตลาด โดยส่งเสริมให้ภาคเอกชน เป็นผู้แข่งขัน

ในเรื่องของการพัฒนาหลักสูตร/ คอร์สเรียน เพื่อให้ภาคเอกชน จะได้แข่งขันกันพัฒนา Training course ใน “หลักสูตรที่ใช้” “ทักษะ (Skill) ที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด” ให้มากที่สุด

หากประเทศไทย จะใช้ตัวแบบ แพลตฟอร์ม Skill Future ของประเทศสิงคโปร์ เป็นแบบอย่างในการพัฒนาโครงการในลักษณะ การพัฒนาทักษะแรงงานกึ่งถั่วหน้า (Limited Universal Upskill/ Reskill) อาจพิจารณา อุดหนุนเป็นคูปอง 6,000 บาท ให้กับคนไทยทุกคน ที่มีการศึกษาต่ำกว่ามัธยมต้น ไปซื้อ Training Course ภายใต้สมมติฐานว่าคนที่มีการศึกษาสูง อาจจะดูแลตัวเองได้แล้ว โดยอาจให้ทุกๆ 3 ปี เนื่องจากทักษะที่ได้รับการพัฒนาไปแล้ว อาจจะมีอายุ 3 ปี และพยายามสนับสนุน Training Center ให้พัฒนาหลักสูตร เพื่อพัฒนาทักษะ สำหรับประชาชนที่เหมาะสม คำนวณงบประมาณ ที่ต้องใช้ ประมาณ 6.8 หมื่นล้านบาทต่อปี ซึ่งอยู่ในวิสัยที่รับได้ หากจัดการงบประมาณส่วนนี้ ได้ดี งบประมาณที่รัฐบาลอุดหนุน ก็จะถูกแปลง เป็น “ทักษะที่ใช้” ในที่สุด

- ให้ความรู้กับผู้สูงวัย และคน ทุกช่วงวัย และให้ความสำคัญกับการปรับอดีตเชิงพฤติกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบริหารจัดการการเงิน การออม : จากการวิจัย พบว่า ผู้สูงวัย ขาดความรู้ใน 2 เรื่องสำคัญ คือ เรื่องการบริหารจัดการการเงิน และเรื่องดูแลสุขภาพ ซึ่งในความจริงแล้ว ไม่ใช่ความไม่รู้ แต่เป็นการรู้ แต่ทำไม่ได้ ทิศทางดำเนินการเรื่องนี้ จึงไม่เพียงแต่ การ “ให้ความรู้” แต่ต้องเน้นไปที่ “การปรับพฤติกรรม” มากกว่า

หากลองคิดนอกกรอบใน ประเด็นเรื่องความรู้ หรือการพัฒนาทักษะ อาจลองมองไปถึงทักษะในการดูแลหลาน ซึ่งเป็นอีก เรื่องหนึ่งที่สำคัญ เพราะปัจจุบัน ประเทศไทยมี ครอบครัวแห่งกลางจำนวนมาก ที่หลานอาศัยอยู่กับปู่ย่าตายาย ซึ่งคนแก่ จะรู้หรือไม่ว่าจะต้องเลี้ยง

เด็กในยุคปัจจุบันอย่างไร เราจะสามารถมี แพลตฟอร์ม ซึ่งให้ความรู้และพัฒนาทักษะในการดูแลเด็กให้กับปู่ย่าตายาย ได้หรือไม่ หากพวกเขา ดูแลได้ อาจจะเป็นค่าตอบแทนให้ก็ได้ ผู้สูงอายุก็มีรายได้ด้วย เด็กที่โตขึ้นมากก็มีคุณภาพมากขึ้น หรือทักษะการดูแลสิ่งแวดล้อม ให้ผู้สูงอายุ มีส่วนร่วมใดๆในการดูแลสิ่งแวดล้อม แล้วให้ ผลตอบแทนกับผู้สูงอายุไปด้วย จะได้ประโยชน์ ทั้งตัวผู้สูงอายุเอง และชุมชน

- บริหารจัดการการใช้จ่ายงบประมาณเพื่อสวัสดิการในระบบต่างๆ อย่างเหมาะสม : ในระบบสวัสดิการพื้นฐานแบบ ถั่วหน้า (Social Protection Tier 1) แต่ไม่มากเกินไปจนกระทบแรงจูงใจในการทำงาน ประกันสังคมพื้นฐานถั่วหน้า เป็นต้น ภายใต้ โครงสร้างประชากรไทย ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ไม่ค่อย เฉพาะในปัจจุบัน

“... ผู้สูงวัย ขาดความรู้ใน 2 เรื่องสำคัญ คือ เรื่องการบริหารจัดการการเงิน และ เรื่องดูแลสุขภาพ ซึ่งในความจริงแล้ว ไม่ใช่ความไม่รู้ แต่เป็นการรู้ แต่ทำไม่ได้ ทิศทางดำเนินการเรื่องนี้ จึงไม่เพียงแต่การ “ให้ความรู้” แต่ต้องเน้นไปที่ “การปรับพฤติกรรม” มากกว่า ...”

ดร.สมชัย จิตสุชน

2.3 ดร.บุญวรา ธุมนาน นักวิจัยอาวุโส สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) นำเสนอในประเด็น “การพัฒนาเด็ก”

1) เด็กปฐมวัย คือ ช่วงวัยที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาคน

- การพัฒนาเด็กปฐมวัย จะส่งผลต่อพัฒนาการในช่วงวัยอื่น ๆ เมื่อเด็ก

เติบโตขึ้นไป ไม่ว่าจะจะเป็นความพร้อมในการเข้าเรียน ความพร้อมในการเข้าทำงาน ความสามารถในการออม ความสามารถในการมีสุขภาพมีคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งหมดจะอยู่ที่จุดเริ่มต้นของชีวิต นั่นคือ “ปฐมวัย”

2) บริการสำหรับการดูแลเด็กเล็ก สำคัญอย่างไร และทำอย่างไร

- จากผลงานวิจัย ที่ศึกษาโดย The Economist พบว่า เมื่อเปรียบเทียบการลงทุนในบริการดูแลเด็กปฐมวัย กับนโยบายอื่นที่เกี่ยวกับการส่งเสริมการมีบุตร ไม่ว่าจะเป็นการลดหย่อนภาษี การปรับปรุงเรื่องระยะเวลาการลาคลอดที่มากขึ้น หรือการอุดหนุนเทคโนโลยีที่ช่วยในการเจริญพันธุ์ เมื่อเทียบกับการที่รัฐมีบริการดูแลเด็กหรือ Childcare Policy การลงทุนในบริการดูแลเด็กเล็ก ถือว่าเป็นนโยบายที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่าในเชิงเศรษฐกิจ นั่นหมายความว่า ผู้ปกครอง โดยเฉพาะผู้หญิงที่เป็นแม่ สามารถกลับไปทำงานได้เร็วขึ้น สร้างผลิตภาพให้กับตลาดแรงงานได้ อีกทั้งยังสามารถที่จะเพิ่มตำแหน่งงานดูแลเด็กได้อีก เป็นการส่งเสริม Care Economy นอกจากนี้ ยังจะเป็นการเตรียมความพร้อมให้เด็กในการเข้าเรียน รวมไปถึงลดความเสี่ยงที่เด็กจะต้องออกจากระบบการศึกษา อันเนื่องมาจากความไม่พร้อมในการเข้าเรียน

นอกจากนั้นยังมีผลงานวิจัยในประเทศเยอรมนี พบว่า การเพิ่มบริการดูแลเด็กของรัฐ สำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี สามารถส่งผลให้อัตราการเกิดของผู้หญิงในอายุ 15 ปี ถึง 44 ปี เพิ่มขึ้นประมาณ 2.7% และในประเทศเบลเยียม ผลงานวิจัยแบบ Longitudinal Study ตั้งแต่ปี 2001 ถึง 2004 พบว่า การเพิ่มบริการดูแลเด็ก 1% ในท้องถิ่น มีกับการเพิ่มขึ้นของอัตราการมีบุคคลแรก ในครัวเรือนที่สมรส ทำงานนอกบ้าน ทั้งสองคน ได้ถึง 10.8%

- จากข้อมูลปี 2022 เด็กอายุ 0-6 ปี ในประเทศไทย มีประมาณ 4.5 ล้านคน โดยมีเด็กประมาณ 2.3 ล้านคน อยู่ในศูนย์พัฒนา

เด็กเล็ก นั้นหมายความว่าที่เหลือเกือบครึ่งหนึ่งอยู่กับพ่อแม่ หรือ สถานรับเลี้ยงของเอกชน (Private Nursery) ซึ่งมีราคาค่อนข้างแตกต่างกันหลากหลาย ตั้งแต่ เดือนละ 1,000 บาท ไปจนถึงเดือนละ 80,000 บาท

- ถึงแม้ว่าปัจจุบัน จะเป็นที่ยอมรับและสนับสนุนแนวคิดที่ว่า “เด็กควรอยู่กับครอบครัว” แต่ด้วยสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนไป สตรีมีบทบาทในตลาดแรงงานเพิ่มขึ้น ประกอบกับการที่ประชากรไทย มีแนวโน้มลดลงแน่นอนว่า เราต้องการแรงงานจำนวนมากแบบมีผลิตภาพแรงงานที่สูงด้วย นั่นหมายความว่า เราไม่สามารถที่จะให้พ่อแม่หรือแม่คนใดคนหนึ่งอยู่ที่บ้านเพื่อเลี้ยงลูกโดยไม่ทำงานได้ จึงต้องให้ความสำคัญกับ “บริการการดูแลเด็กเล็ก” ที่ต้องมีทั้งปริมาณ และคุณภาพด้วย ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะพบเห็น “บ้านรับเลี้ยงเด็ก” อยู่ในชุมชน แต่ยังมีช่องว่าง คือ มาตรฐานการให้บริการที่มีข้อจำกัด

ทั้งนี้ ความท้าทายของการดูแลเด็กปฐมวัยของประเทศไทยในปัจจุบัน คือ บริการดูแลเด็กเล็ก อายุระหว่าง 3 เดือน - 2.5 ปี มีจำกัดและเข้าถึงยาก ประเทศไทย ยังไม่มีบริการของรัฐที่พ่อแม่สามารถเข้าถึงได้โดยไม่มีค่าใช้จ่าย หรือ ค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

- ต้นทุนการดำเนินการคุ้มครองเด็กปัจจุบัน มีลักษณะเป็นเชิงรับมาก ซึ่งเป็นการดำเนินงานของสถานรองรับเด็ก หรือบ้านพักเด็ก ในระดับจังหวัด รวมถึงโครงการในลักษณะแก้ไข ปัญหา เช่น เคสเด็กถูกละเมิด เด็กถูกทอดทิ้ง มีการจัดการและให้การคุ้มครองในเชิงตั้งรับมากกว่าการลงทุนในโครงการเชิงป้องกัน จากข้อมูลตั้งแต่ปี 2560 ถึง 2562 ต้นทุนโดยรวมในการดำเนินงาน ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก จะอยู่ที่ ประมาณปีละ 1.5 พันล้านบาท และมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นประมาณ 12% ต่อปี อีกทั้งมาตรฐานการให้บริการในสถานคุ้มครองเด็ก ก็ยังไม่ได้มาตรฐาน ซึ่งเป็นที่เข้าใจได้ว่างบประมาณที่มีจำกัด รวมไปถึงผู้ปฏิบัติงาน

หรือบุคลากรที่ไม่เพียงพอ เมื่อพิจารณาสัดส่วน พนักงานคุ้มครองเด็ก หรือว่าเจ้าหน้าที่ที่ทำงาน กับเด็กกับจำนวนเด็กทั้งประเทศในปัจจุบัน อยู่ใน อัตราส่วน 1 : 25,000

จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำให้ ครอบครัว สามารถดูแลเด็กได้อย่างดีที่สุด เพื่อให้เด็กอยู่ในสถานะที่เหมาะสม มีคุณภาพชีวิต ที่ดี ซึ่งนั่นหมายถึงการมีบริการสำหรับเด็ก ที่เพียงพอ และมีคุณภาพ ในกรณีที่พ่อแม่ต้อง ออกไปทำงานนอกบ้าน

3) ข้อเสนอเชิงนโยบาย

- รัฐสามารถส่งเสริมบริการดูแล เด็กได้หลายทาง เช่น การเพิ่มจำนวนสถานดูแล เด็กอ่อน หรือกำหนดเกณฑ์อายุของเด็กให้ลดลง ในการเข้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเพิ่มบุคลากร ที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กเล็ก พร้อมทั้งปรับปรุงพื้นที่ สนับสนุนให้มีสถานดูแลเด็กในชุมชนเพิ่มขึ้น

- โมเดลการระดมทุนเพื่อการพัฒนาเด็กในลักษณะ Social Impact Bond : เป็นโมเดลที่เน้นการให้บริการเชิงป้องกัน โดยเปิด โอกาสให้ภาคเอกชนหรือภาคประชาชนทั่วไป เข้ามามีส่วนร่วมในการลงทุนทางด้านสังคมด้วยการ บริจาคเงินมาก่อน หากผลการดำเนินการ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ด้านสังคมที่ได้วางไว้ ภาครัฐ หรือหน่วยงานที่มีหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง จะจ่าย คืนให้กับผู้ลงทุนหากโครงการสำเร็จ หากไม่สำเร็จ จึงดำเนินการในลักษณะเงินบริจาค

ยกตัวอย่างโครงการ Utah High Quality Pre-school Program ในปี 2013 ซึ่งเป็นโครงการในเชิงป้องกัน ที่รัฐ Utah ทดลอง ดำเนินการทดแทนโครงการเดิมซึ่งใช้งบประมาณ มาก เพื่ออุดหนุนให้เด็กสามารถเรียนพิเศษเสริม ในกรณีที่เด็กเรียนไม่ผ่าน หรือซ้ำชั้น ซึ่งเป็น โครงการในเชิงแก้ปัญหา โครงการเชิงป้องกัน ดังกล่าว คือ การให้บริการดูแลเด็กปฐมวัย และ เตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียน โดยให้เอกชนเข้า มาลงทุนประมาณ 7 ล้านดอลลาร์ เพื่อดำเนินการ ใน 5 ปี โดยมีองค์กรกลางเข้ามาบริหารจัดการ

งบประมาณส่วนนี้ เพื่ออุดหนุนให้กับสถานดูแล เด็ก และโรงเรียนอนุบาลในพื้นที่ มีการเจาะจงเป็น พิเศษสำหรับเด็กที่มีความเสี่ยง จากการประเมิน พบว่า จากเด็ก 110 คน มีเพียง 1 คนเท่านั้น จะที่ ต้องเรียนพิเศษเสริม นั่นหมายความว่า รัฐประหยัด งบประมาณไปได้ 95% หลังจากนั้น รัฐ Utah ก็ จัดงบประมาณสำหรับ Early Childhood Education เพิ่มมากขึ้น แทนการจัดงบประมาณ ไปในการแก้ปัญหา

โครงการลักษณะที่เปิดโอกาสให้ ภาคส่วนอื่นเข้ามาร่วมลงทุน พบเห็นในเกือบ 40 ประเทศทั่วโลก มากกว่าครึ่งหนึ่ง พบในประเทศ กำลังพัฒนา ในเกือบ 50 โครงการที่จบลงไปแล้ว พบว่า มากกว่า 1 ใน 3 ประสบผลสำเร็จ เนื่องจาก เป็นทางที่สามารถเปิดโอกาสให้ผู้ให้บริการทาง สังคม สามารถเข้าถึงงบประมาณได้ง่ายขึ้นมาก เนื่องจากไม่ใช้งบประมาณภาครัฐ รวมทั้ง ได้ทดลองวิธีการใหม่ๆ นวัตกรรมใหม่ๆ ทางด้าน สังคม

จึงอาจเป็นทางเลือกหนึ่งสำหรับ ประเทศไทย ในการมองหาแหล่งเงินงบประมาณ จากแหล่งอื่น นอกเหนือจากภาครัฐ ซึ่งมีจำกัดอยู่ มาก แหล่งเงินบริจาค เป็นทางเลือกที่น่าสนใจใน การเปลี่ยนเงินส่วนนี้มาเป็นเงินลงทุนเพื่อสังคม

“... การลงทุนในบริการดูแลเด็กเล็ก เป็นนโยบายที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า ในเชิงเศรษฐกิจ

นั่นหมายความว่า ผู้ปกครอง โดยเฉพาะ ผู้หญิงที่เป็นแม่ สามารถกลับไปทำงานได้ เร็วขึ้น สร้างผลดีให้กับตลาดแรงงาน อีกทั้งยังสามารถที่จะเพิ่มตำแหน่ง งานดูแลเด็กได้อีก ...”

ดร.บุญวรา คุ้มโน

2.4 ศาสตราจารย์ ดร. วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ที่ปรึกษาฝ่ายหลักประกันทางสังคม สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ) นำเสนอในประเด็น “นโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบใหม่”

1) เบี้ยยังชีพผู้สูงอายุแบบขั้นบันได ในปัจจุบัน เพียงพอต่อการดำรงชีพพื้นฐานหรือไม่

- หลักประกันด้านรายได้ของผู้สูงอายุ ถือว่าเป็นความมั่นคงของมนุษย์ ปัจจุบันมีการเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ ตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ด้วยหลักการจ่ายเป็นขั้นบันได 600 – 1,000 บาท ต่อเดือน เพิ่มขึ้นตามอายุที่เพิ่มขึ้น ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2565 รัฐจ่ายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ จำนวนกว่า 10 ล้านคน กว่า 86,000 ล้านบาท คิดเป็น 0.5% ของ GDP อย่างไรก็ตาม มีการเรียกร้องเรื่องการปรับเพิ่มเบี้ยผู้สูงอายุ อยู่เรื่อย ๆ โดยเฉพาะช่วงที่มีการหาเสียงเลือกตั้ง เนื่องจากประเทศไทยเป็นสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์แล้ว

- ปัจจุบัน ค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพขั้นพื้นฐานเพิ่มสูงขึ้น การปรับเพิ่มเป็นเดือนละ 1,700 บาท ต่อเดือน เป็นอัตราที่เหมาะสมสำหรับการยังชีพในยุคปัจจุบัน ซึ่งคำนวณจากค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือนที่ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกับวัยแรงงาน ปี 2563 เฉพาะค่าใช้จ่ายที่เป็นตัวเงิน โดยพิจารณาหมวดค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่นำมาพิจารณาได้แก่ ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายในเรื่องที่อยู่อาศัย สาธารณูปโภค ค่าเครื่องนุ่งห่ม รองเท้า ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ค่าโทรศัพท์ ค่าเดินทาง เท่ากับ 1,700 บาท ต่อเดือน

2) ข้อเสนอเชิงนโยบาย : 3 ทางเลือก สำหรับการปรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เป็น “บำนาญพื้นฐาน”

หลักการของการเสนอทางเลือกใหม่ในการเป็นบำนาญพื้นฐาน คือ “เป็นธรรม ถ้วน

หน้า และเพียงพอต่อการดำรงชีพ” โดยเสนอ 3 ทางเลือกดังนี้

● **ทางเลือกที่ 1** : จ่ายเบี้ยยังชีพตามอัตราขั้นบันได และคุณสมบัติผู้มีสิทธิเหมือนปัจจุบัน

วิธีการ : ผู้ที่จะรับเบี้ยยังชีพต้องยินยอมให้ตรวจสอบยอดเงินฝาก หากมียอดเงินฝากต่ำกว่าเกณฑ์ ให้เพิ่มบำนาญไปจนเท่ากับ 1,700 บาท ดังนั้น Basic Pension จะเท่ากับเบี้ยยังชีพอัตราเดิม (600 – 1,000 บาท) ซึ่งเป็นแบบจ่ายขั้นบันได แต่ผู้ที่มีรายได้จากการทำงานหรือไม่ทำงานก็ตาม หากยอดรวมของเงินฝากต่ำกว่าเกณฑ์ ก็จะได้รับส่วนเพิ่มให้ครบ 1,700 บาท

จำนวนเงินบำนาญส่วนเพิ่มที่ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับ

- อายุ 60-69 ปี จะได้รับเงินบำนาญพื้นฐาน 600 บาท และหากมีเงินฝากต่ำกว่า 220,000 บาท จะมีสิทธิได้รับบำนาญเพิ่มเติม ซึ่งจะได้รับสูงสุด ไม่เกิน 1,100 บาท

- อายุ 70-79 ปี จะได้รับเงินบำนาญพื้นฐาน 700 บาท และหากมีเงินฝากต่ำกว่า 200,000 บาท จะมีสิทธิได้รับบำนาญเพิ่มเติม ซึ่งจะได้รับสูงสุด ไม่เกิน 1,000 บาท

- อายุ 80-89 ปี จะได้รับเงินบำนาญพื้นฐาน 800 บาท และหากมีเงินฝากต่ำกว่า 180,000 บาท จะมีสิทธิได้รับบำนาญเพิ่มเติม ซึ่งจะได้รับสูงสุด ไม่เกิน 900 บาท

- อายุ 90 ปี ขึ้นไป จะได้รับเงินบำนาญพื้นฐาน 1,000 บาท และหากมีเงินฝากต่ำกว่า 140,000 บาท จะมีสิทธิได้รับบำนาญเพิ่มเติม ซึ่งจะได้รับสูงสุด ไม่เกิน 700 บาท

ปัจจุบัน มีผู้สูงอายุมีเงินออม 54.3% ในกลุ่มนี้ มีเงินออมต่ำกว่า 50,000 บาท มากถึง 41.4% รองลงมา มีเงินออม 50,000-99,999 บาท 21.7% กลุ่มผู้มีเงินออม 100,000 – 399,999 บาท มี 25% และผู้มีเงินออม 400,000 บาทขึ้นไป มี 11.9%

สำหรับทางเลือกนี้ หากดำเนินการในปี 2568 จะต้องใช้งบประมาณ 260,000 ล้านบาท หรือคิดเป็น 1.38% ของ GDP

● **ทางเลือกที่ 2 :** บำนาญพื้นฐาน 1,700 บาท ดูเกณฑ์เงินฝากและบำนาญจากแหล่งอื่น

วิธีการ : ยกเลิกการจ่าย Basic Pension (600 – 1,000 บาท) แล้วจ่ายเป็นบำนาญพื้นฐาน ไม่เกินเดือนละ 1,700 บาท ซึ่งผู้มีสิทธิได้รับบำนาญพื้นฐาน จะต้องมียอดเงินฝากต่ำกว่า 340,000 บาท หรือได้บำนาญจากแหล่งต่างๆ รวมกันต่ำกว่าเดือนละ 1,700 บาท

ดังนั้น ผู้ที่ไม่มีรายได้เลย จะได้รับ 1,700 บาทต่อเดือน ผู้ที่มีรายได้ แต่ยังไม่ถึง 1,700 บาท จะถูกเติมให้ครบ 1,700 บาท ส่วนผู้ที่มีรายได้หรือบำนาญจากแหล่งอื่น เกิน 1,700 บาท จะไม่ได้รับในส่วนนี้

สำหรับทางเลือกนี้ หากดำเนินการในปี 2568 จะต้องใช้งบประมาณ 270,000 ล้านบาท หรือ 1.4% ของ GDP

● **ทางเลือกที่ 3 :** บำนาญพื้นฐานครอบคลุมผู้สูงอายุทุกคน

วิธีการ : ผู้สูงอายุทุกคน จะได้รับ Basic Pension เดือนละ 1,700 บาทเท่ากันหมด

สำหรับทางเลือกนี้ หากดำเนินการในปี 2568 จะต้องใช้งบประมาณ 300,000 ล้านบาท หรือ 1.58% ของ GDP

ในทางเลือกต่าง ๆ เหล่านี้ มีแผนและแนวทางปฏิบัติ ดังนี้

- ระยะสั้น (1-2 ปี) จำเป็นจะต้องมีการลงทะเบียนเพื่อรับบำนาญพื้นฐานทุก ๆ ปี ปีละ 1 ครั้ง และยินยอมให้ตรวจสอบสินทรัพย์สภาพคล่อง เพื่อนำเกณฑ์เพดานสินทรัพย์สภาพคล่องมาใช้ โดยเชื่อมโยงข้อมูลด้านสินทรัพย์เงินฝาก และแหล่งรายได้จากบำนาญอื่น ๆ เข้าด้วยกัน เพื่อเอามาใช้เป็นการตรวจสอบสิทธิ์

- ระยะกลาง ก็จำเป็นต้องแก้ไขพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ รวมถึงระเบียบอื่นๆ

ที่เกี่ยวข้องและควรที่จะพิจารณาสร้างกลไกการปรับจำนวนเงินบำนาญพื้นฐาน ให้เข้ากับภาวะเงินเฟ้อและภาวะเศรษฐกิจด้วย

- ระยะยาว (5 - 20 ปี) เน้นการบูรณาการบำนาญพื้นฐานกับระบบบำนาญอื่น ๆ หรือระบบบำนาญเพื่อการเกษียณอายุ พร้อมทั้ง มีการปรับปรุงข้อมูลตรวจสอบสิทธิอัตโนมัติทุกเดือน

“... คำนวณจากค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน
ของครัวเรือนที่ผู้สูงอายุอยู่ร่วมกับ
วัยแรงงาน ปี 2563 เฉพาะค่าใช้จ่ายที่เป็น
ตัวเงิน

...
โดยพิจารณาหมวดค่าใช้จ่ายที่จำเป็นต่อ
การดำรงชีวิตที่นำมาพิจารณาได้แก่
ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายในเรื่องที่อยู่อาศัย
สาธารณูปโภค ค่าเครื่องนุ่งห่ม รองเท้า
ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ค่าโทรศัพท์
ค่าเดินทาง

เท่ากับ 1,700 บาท/เดือน ...”

ศ. ดร. วรพรรณ ชาญด้วยวิทย์

2.5 ดร.สุพัฒน์ธดา เลาทชัย ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนารายได้และการกระจายรายได้ และ ดร.ภัทรพร เล้าวงศ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการลงทุนพัฒนาสังคม สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ นำเสนอในประเด็น “แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงประชากร และการกำหนดนโยบายสวัสดิการสังคมของประเทศไทย”

1) **แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร และผลกระทบต่อเศรษฐกิจ**

- ประเทศไทย มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรแบบก้าวกระโดด นั้นหมายถึง

ประเทศไทย ใช้เวลาเพียง 22 ปี ในการเปลี่ยนจากประเทศที่มีประชากรอายุ 65 ปีขึ้นไป เพียง 7% เป็น 14% ในขณะที่ประเทศอื่นๆ เช่น ประเทศอังกฤษ ใช้เวลา 45 ปี สหรัฐฯ ใช้ 69 ปี ฝรั่งเศส ใช้เวลาเกือบ 100 ปี แม้กระทั่งประเทศจีนและญี่ปุ่น ใช้เวลา 26 ปี และประเทศไทย ยังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วต่อเนื่องในช่วงเวลานับต่อจากนี้ ซึ่งคาดการณ์ว่าในปี 2583 ประชากร 1 ใน 3 ของประเทศ จะเป็นผู้สูงอายุ

- ข้อมูลจากบัญชีกระแสการโอนประชาชาติ (National Transfer Accounts: NTA) พบว่า การเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง ประชากรเพียงอย่างเดียว ทำให้เกิดการขาดดุลรายได้ (Life Cycle Deficit: LDC) ของประเทศเพิ่มขึ้น 1.34 เท่าในช่วงปี 2562 – 2583 การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร จะทำให้ภาระทางการคลังเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้หนี้สาธารณะต่อ GDP ในปี 2583 เพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 5.41 เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า

- ช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา (ปี 2555 - 2564) งบประมาณด้านสังคมเพิ่มขึ้นต่อเนื่องและคาดการณ์ว่า ในอีก 20 ปีข้างหน้า (ปี 2565 - 2583) จะยังคงมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในระยะยาว ส่วนต่างระหว่างรายรับและรายจ่ายทางสังคมจะลดลง เพราะรายรับของงบประมาณด้านสังคมเพิ่มขึ้นช้ากว่ารายจ่าย ซึ่งเป็นผลมาจากโครงสร้างประชากรที่เข้าสู่สังคมสูงวัย ประเทศต้องใช้งบประมาณจำนวนมากสำหรับดูแลกลุ่มคนเหล่านี้ ที่ยาวนานขึ้น มีจ่ายการสวัสดิการออกไปมากกว่ารายได้ที่เราจะได้รับมาในรูปของรายได้ภาครัฐที่เป็นภาษีต่าง ๆ

ประเด็นนี้ ทำให้ภาครัฐจึงต้องตื่นตัวในการกำหนดหรือออกแบบนโยบายตั้งแต่วันนี้ ที่จะทำให้กราฟของรายได้จากแรงงานเพิ่มสูงขึ้น อาจจะต้องหันมาพิจารณาโยบาย เช่น การให้คนเริ่มทำงานได้เร็วขึ้นหรือไม่ เพื่อจะได้เข้าสู่ตลาดแรงงานได้เร็วขึ้น การเรียนไปด้วยทำงานไปด้วยเพื่อกระตุ้นให้เกิดรายได้ในช่วงต้น ไปพร้อมๆ

กับการเพิ่มผลิตภาพแรงงาน ควบคู่ไปกับการขยายอายุเกษียณ เป็นต้น

- เมื่อพิจารณาถึงแหล่งที่มาของรายได้และรายจ่ายของโครงการที่เป็นความคุ้มครองทางสังคมทั้งหมด รวมถึงกองทุนต่างๆ เช่น กองทุนประกันสังคม ในปี 2567 พบว่าประเทศไทยยังมีช่องว่างของรายรับ กับรายจ่ายมากพอสมควร เกือบ 20% แต่หากคาดการณ์ไปข้างหน้า จนถึงปี 2583 จะพบว่า ช่องว่างนี้จะลดลงอย่างรวดเร็ว จนแทบจะไม่เหลือช่องว่างเลย เกิดจากการที่ประชากรวัยแรงงานที่จะเป็นผู้สมทบจะน้อยลงเรื่อย ๆ ในขณะที่ผู้รับประโยชน์ที่จะดึงออกมาจากกองทุน เพิ่มขึ้นอย่างมหาศาลตามโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงไป

2) การกำหนดนโยบายสวัสดิการสังคมของประเทศไทย

- การที่ประเทศไทยจะเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด (Super Aged Society) คือ การมีผู้สูงอายุมากกว่า 28% ของประชากรนั้น หลายภาคส่วนมีความเป็นห่วงเรื่องกำลังแรงงานที่ลดลง อย่างไรก็ตาม **สังคมไทย ยังมีกลุ่มแรงงานอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้ถูกพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่** ยกตัวอย่างเช่น กลุ่มคนที่ไม่ได้อยู่ในภาคการศึกษา คนพิการ เป็นต้น เป็นสิ่งที่ภาคนโยบายต้องคิดอย่างจริงจัง ในการนำเข้าสู่ตลาดแรงงานที่มีคุณภาพ

- **“การเกิดอย่างมีคุณภาพ”** เป็นรากฐานของทุกอย่าง แต่การเกิดอย่างมีคุณภาพ ต้องมาจากพื้นฐานครอบครัวที่มีคุณภาพด้วย ซึ่งเป็นโจทย์สำคัญสำหรับกระทรวง พม. ทั้งในเรื่องเด็กและครอบครัว

- สำหรับการเตรียมความพร้อมของประชากรในการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุ ประเด็นสำคัญคือ จะต้องทำให้คนเหล่านั้น **“รวยก่อนแก่”** นั่นหมายความว่า ต้องส่งเสริมให้เกิดการออมให้มากขึ้นในทุกช่วงวัย ต้องให้ความสำคัญกับการ **“ปรับพฤติกรรม”** ให้สามารถ

ทำได้จริง มากกว่าการ “ให้ความรู้” แต่เพียงอย่างเดียว

- ให้ความสำคัญกับการหาแนวทางคุ้มครองทางสังคมอย่างต่อเนื่องให้กับประชาชน เปิดโอกาสให้สามารถย้ายข้ามระบบ/ถ่ายเท/ เชื่อมต่อ ได้โดยได้รับประโยชน์ต่อเนื่องและสูงสุด เช่น ระบบประกันสังคมไปยังระบบอื่นๆ

- ส่งเสริมการดำเนินการด้านสังคมด้วยโมเดลใหม่ๆ เช่น Social Partnership Model หรือ Social Impact Bond ให้เกิดผลอย่างแท้จริง

- พัฒนาศักยภาพของท้องถิ่นให้สามารถบริหารจัดการโครงการด้านสังคมได้เองตามบริบทของพื้นที่ ให้เกิดการทำงานร่วมกันในพื้นที่ ในลักษณะ Comprehensive Package ที่มีความเฉพาะเจาะจงในพื้นที่ เพราะ ณ วันนีการช่วยเหลือกลุ่มเป้าหมาย หรือนโยบายสวัสดิการ ไม่สามารถทำเป็นไซโลได้อีกต่อไป เช่น เด็กหรือเยาวชน ที่เป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวคนเดียว จะไม่ถูกกีดกันจากระบบการศึกษาได้อย่างไร ดังนั้น ต้องมีการทำงานร่วมกันในเชิงลึกให้เกิด Personalized Welfare รวมถึงการสอดประสานของกลไกต่างๆในสังคม ไม่ใช่แค่ภาครัฐอย่างเดียว แต่เป็นกลไกทั้งหมดที่ต้องขับเคลื่อนไปในสังคม โดยทุกอนุของสังคมเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการ เพื่อให้เกิด Big Society หรือ Welfare Society มากกว่าที่จะมุ่งหน้าไปเป็น Welfare State ซึ่งความเป็นไปได้ของประเทศไทยค่อนข้างห่างไกลจากแนวคิดนี้ไปแล้ว

กระทรวง พม. จึงมีบทบาทสำคัญในช่วงเวลาอันใกล้นี้ ในการทำหน้าที่เป็นผู้จัดกระบวนการเหล่านี้เกิดขึ้น พม. มีข้อได้เปรียบที่มีภารกิจโดยตรงต่อกลุ่มเป้าหมายที่ครอบคลุมทุกช่วงวัย ควรเสริมกลไกบางอย่างให้ทุกกรมสามารถทำงานอย่างประสานสอดคล้องกันได้จริง อีกทั้งควรปรับเป้าหมาย ที่ไม่เน้นในเรื่องการสงเคราะห์ แต่ต้องทำงานในลักษณะที่สามารถวัดในเชิงคุณภาพได้ว่า ได้ผลลัพธ์เป็นอย่างไร

ไม่เพียงแต่รายงานตัวเลขว่าให้การสงเคราะห์ไปจำนวนเท่าใด

- ให้ความสำคัญกับการใช้งานวิจัยให้เกิดประโยชน์ในการกำหนดนโยบายของรัฐ รวมถึงการสร้างแพลตฟอร์ม ที่สามารถเชื่อมโยง ประมวลผลงานวิจัยเพื่อประโยชน์ในเชิงการออกแบบนโยบาย ประกอบกับการให้ความสำคัญกับการทำวิจัยระยะยาว การวิจัยเชิงพฤติกรรม และงานวิจัยที่สามารถสะท้อนไปที่ประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการดำเนินงานในภาครัฐ มากขึ้น

“...สังคมไทย ยังมีกลุ่มแรงงานอีกเป็นจำนวนมากที่ยังไม่ได้ถูกพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ เช่น กลุ่มคนที่ไม่ได้อยู่ในภาคการศึกษา คนพิการ ฯลฯ

เป็นสิ่งที่ภาคนโยบายต้องคิดอย่างจริงจังในการนำเข้าสู่ตลาดแรงงานที่มีคุณภาพ ...”

ดร.ภัทรพร เลี้ยวศรี

2.6 คุณขวัญพัฒนา สุทธิธรรมกิจ
เจ้าหน้าที่ผู้อาวุโสธนาคารโลกผู้รับผิดชอบประเทศไทย และ Mr. Robert Palacios, Lead Economist นำเสนอในประเด็น “ความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ต่อความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทย”

1) ตลาดแรงงานไทย ผลกระทบของการสูงวัยของประชากร

- ประเทศไทย เข้าสู่สังคมสูงวัยหลายภาคส่วนเป็นห่วงผลกระทบต่อจำนวนแรงงานที่ลดลง จึงจำเป็นต้องหลอมรวมกลยุทธ์ป้องกันไม่ให้กำลังแรงงานหดตัว และให้ความสำคัญกับการพิจารณาวิธีเพิ่มผลิตภาพแรงงาน ซึ่งต้องเร่งจัดการกับความท้าทายเหล่านี้ไปพร้อมกับนโยบายที่มุ่งเป้าหมายไปที่ผู้สูงอายุ

- ที่จริงแล้ว ประเทศไทย มีแรงงานที่เป็นแรงงานนอกระบบจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม แรงงานที่จะออกนอกระบบแรงงาน ด้วยเพราะจำเป็นต้องไปดูแลคนแก่ มีจำนวนเพิ่มมากขึ้น นั่นเป็นเพราะ ประเทศไทย ยังมีปัญหา เรื่อง Care Responsibilities

- หากมีความเป็นห่วงเรื่อง จำนวนแรงงานที่ลดลง การนำเข้าแรงงานจาก ต่างประเทศ เป็นนโยบายที่ควรนำมาพิจารณา การนำเข้าแรงงาน High Skill หรือ Low Skill จากนอกประเทศ เข้ามาเติมในกำลังแรงงาน ในส่วนที่ขาด เป็นสิ่งที่ควรต้องพิจารณาเพิ่มเติม มากขึ้น เพื่อไม่ให้ขนาดของ Labour Force ของประเทศ ไม่ตกเกินไป อย่างไรก็ตาม ขนาดของ ประชากร การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุ หรือการเกิด ของเด็กที่ลดลง มีผลกระทบต่อการเจริญเติบโต ทางเศรษฐกิจ แต่คงไม่ใช่เหตุผลเดียวที่จะมี ผลกระทบทำให้เศรษฐกิจเติบโต หรือไม่เติบโต **การปฏิรูประบบแรงงาน เรื่องสวัสดิการสังคม และการลงทุน** จำเป็นต้องเดินไปพร้อมๆกัน เพื่อดึง GDP ของประเทศ ถึงแม้ว่าจะมีปัจจัยการ เพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุก็ตาม

- หากประเทศไทย มี Care Responsibilities สูง ก็จะเป็นที่ ดึงดูดของ ชาวต่างชาติ ให้อยากเข้ามาทำงานในประเทศไทย เพิ่มมากขึ้น เป็นโอกาสในการสร้าง**เศรษฐกิจ ฐานใหม่** ของประเทศไทย

- นโยบายที่มุ่งเข้าไปไปที่การเพิ่ม การเติบโตของกำลังแรงงานหรือการสะสมทุน เพื่อการเติบโตของผลผลิตมีแนวโน้มว่า จะมีผลกระทบอย่างมาก การเพิ่มอัตราการ มีส่วนร่วมของแรงงานหญิง และรักษาจำนวน ประชากรวัยทำงานให้คงที่ ซึ่งรวมถึงการมี กฎหมายการโยกย้ายถิ่นฐานที่ยืดหยุ่นมากขึ้น จะทำให้ประเทศไทยจะสามารถเพิ่มประสิทธิภาพ ในการเติบโตทางเศรษฐกิจได้ดีกว่า

- คะแนน PISA และผลการ ประเมินทักษะผู้ใหญ่ในประเทศไทย (ASAT)

ปี 2565 แสดงให้เห็นว่า เด็กเยาวชนและกลุ่ม ผู้ใหญ่ ยังขาดทักษะขั้นพื้นฐานที่จำเป็น

2) ข้อเสนอ

- สนับสนุนนโยบายการขยาย **อายุเกษียณ** หรือขยายอายุให้คนสามารถทำงาน ได้ต่อไปเรื่อยๆ พร้อมกับการดำเนินนโยบาย เพื่อพัฒนาระบบบำนาญสำหรับวัยเกษียณ เพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ เพื่อความมั่นคงทางการเงิน ที่ยั่งยืนและเพียงพอ

- เป็นที่ยอมรับกันในทุกภาค ส่วน และเห็นตรงกันว่า **“การลงทุนในเด็ก เป็นการลงทุนที่คุ้มค่ามากที่สุด”** จึงไม่ควรริรอ ที่จะดำเนินการส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของ **ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในระดับท้องถิ่น** เป็นเรื่องที่สามารถทำได้ทันที โดยกระทรวง พม. ร่วมกับ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรหาแนวทาง ร่วมกันอย่างจริงจัง โดยมองว่า องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น สามารถจัดสรรงบประมาณเพิ่มขึ้นใน ส่วนนี้ได้แน่นอน ไม่มากก็น้อย หากเห็น ความสำคัญมากพอ

- สนับสนุนให้เกิดการลงทุน ในทรัพยากรมนุษย์ (Human Capital) ทุกมิติ และการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning) ในประชากรทุกช่วงวัย ด้วยการเพิ่มการใช้จ่าย สาธารณะของนักเรียนต่อคนอย่างมีนัยสำคัญ ในระดับก่อนประถมศึกษา มัธยมศึกษา และ อุดมศึกษา

“... การส่งเสริมการพัฒนาศักยภาพของศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กในระดับท้องถิ่น

เป็นสิ่งทำได้เลย พม. เดินไปหา มหาดไทย จับมือกันทำได้เลย อปท. เจียดงบประมาณ มาเพิ่ม ยังไงมันต้องมี ...”

คุณขวัญพัฒนา สุทธิธรรมกิจ

ช่วงที่ 3 การสรุปประเด็นสำคัญของการเสวนา

ศาสตราจารย์ ดร. วิพรรณ ประจวบเหมาะ คณบดีวิทยาลัยประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สรุปในประเด็น “ความท้าทายของการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ต่อความมั่นคงของมนุษย์ ในประเทศไทย”

- สถานการณ์จำนวนประชากรของประเทศไทย ไม่ใช่วิกฤตเพียงแค่จำนวนประชากรเกิดน้อย วัยแรงงานน้อย และวัยผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น แต่ในการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุนั้น เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว นั่นหมายถึง ประเทศไทยเป็นสังคมสูงวัย เร็วมากเทียบเท่าประเทศญี่ปุ่น การเป็นสังคมสูงวัยที่รวดเร็วและรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ อาจส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของระบบหลักประกันและสวัสดิการต่างๆ อย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก

- ในประเด็นนี้ ไม่ใช่จะแก้ไขปัญห ด้วยการส่งเสริมให้คนมีลูกมากขึ้นเท่านั้น แต่ต้องพิจารณาภาพใหญ่ของประเทศ เช่น เรื่องรายได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการขาดดุลรายได้จากการบริโภคที่เปลี่ยนจากวัยเด็กมาเป็นวัยสูงอายุ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการดำรงชีวิตสูงมาก โดยเฉพาะรายจ่ายเรื่องสุขภาพ ที่สูงในแง่ของราคา และความยาวนานของการจ่าย ขณะเดียวกันประเทศก็ไม่มีกำลังแรงงานที่จะหารายได้เพิ่มขึ้นที่จะมาเป็นฐานภาษี ภาระทางการคลังก็เพิ่มขึ้น

- การเพิ่มอัตราการเกิดของประชากรเป็นเรื่องระยะยาว แต่ตอนนี้ทุกคนเห็นแล้วว่า ต้องมาจัดการกับโครงสร้างประชากรที่เป็นอยู่นั้นก็คือ สังคมสูงวัย ในส่วนของการส่งเสริมอัตราการเกิด ก็อาจต้องพิจารณาควบคู่ไปกับการสร้างครอบครัวที่ดี ให้เด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดี ดังนั้น การพัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการสร้างครอบครัวและการอยู่ร่วมกันของคนทุกวัย จึงเป็นสิ่งที่ต้องคิดไปพร้อมๆ กัน

- การเพิ่มกำลังแรงงานในเชิงปริมาณ เป็นนโยบายที่ควรต้องพิจารณาอย่างเร่งด่วน ทั้งการขยายอายุการทำงาน ขยายอายุเกษียณ อีกทั้งนโยบายที่ไม่ค่อยพูดกันชัดเจนนัก คือ เรื่องของการทดแทนด้วยแรงงานต่างชาติ หรือ แม้แต่การเสริมพลังของกำลังแรงงานผู้สูงอายุ คนพิการ หรือเด็กเยาวชนที่อยู่นอกระบบการศึกษา จำเป็นต้องเก็บทุกประเด็นเข้ามามีประกอบในยุคที่มีการเกิดน้อยเช่นนี้ เรื่องของคุณภาพคน หรือการดึงพลังคนทุกกลุ่มจึงเป็นเรื่องสำคัญมาก

- การปรับมุมมองจากการกำหนดนโยบายสำหรับปัจเจกบุคคล หรือเฉพาะกลุ่ม มาเป็นพิจารณาให้ครอบคลุมตลอดช่วงชีวิต การเรียนรู้ตลอดชีวิต (Life Long Learning) รวมถึงการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว และชุมชนอีกด้วย

“... การพัฒนาเศรษฐกิจสูงวัย หรือ Silver Economy เป็นประเด็นที่ควรหยิบยกมาพิจารณาในเชิงรายละเอียดมากขึ้น

เนื่องจากประเทศไทย

มีจุดเด่นหลายประการ เช่น คนไทยมีน้ำใจ มีความเอื้ออารีย์ มีความใส่ใจรายละเอียด ในเรื่องของการดูแลผู้อื่น สามารถพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจได้ เช่น การพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุทั้งชาวไทยและต่างชาติ หรือการใช้การแพทย์แผนไทยเข้ามาเป็นจุดดึงดูด เป็นต้น...”

ศ.ดร. วิพรรณ ประจวบเหมาะ

เอกสารนำเสนอ
ของวิทยาการ

**กองยุทธศาสตร์และแผนงาน
สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคม
และความมั่นคงของมนุษย์**